

Zaboravljeni junaci – tko su autori hrvatskih brendova kojima smo osvajali svijet (Dio 4): Cedevida – kultni napitak generacija

Autor **Paula Bobanović** - Monday, September 29, 2025, 16:05

Otkrijte više

 Proizvodnost

– Izumite Cedevidu, a tijekom gotovo četiri desetljeća sjeti vas se samo jedan dnevni list i jedan tjednik, požalio se s pravom davnih godina magistar Martin Stanković, farmaceut koji je 1969. godine stvorio naš najpoznatiji instant napitak. Jedan od malobrojnih razgovora objavila je novinarka Sandra Bolanča u Jutarnjem listu 2008. godine. A o Martinu Stankoviću najviše se pisalo tek 2012. godine, kad je umro. I tad se znalo tek nekoliko informacija koje su se ponavljale iz objave u objavu.

Martin Stanković, rođeni Zagrepčanin, diplomirao je na Farmaceutsko-biokemijskom fakultetu, a zaposlio se u Plivi 1958. godine, gdje je već kao diplomirani ekonomist radio njegov stariji brat Ivan.

“Otac” Cedevite Martin Stanković (foto: Ankica Vrdoljak-Rajić)

Ni desetak godina kasnije dobio je zadatak da osmisli farmaceutski proizvod koji će se prodavati u ljekarnama kao granulat za napitak obogaćen vitaminima. Tih 60-ih godina prošlog stoljeća Pliva je Cedevitom pokušavala nadomjestiti nedostatak sličnih proizvoda koji su na domaće tržište uglavnom dolazili u premalim količinama iz inozemstva. Naime, već se tada počela razvijati svijest domaćih potrošača o važnosti unosa vitamina.

– Bio je to timski rad, a na stvaranju Cedevite radili smo tri ili četiri godine, rekao je Stanković novinarki Božici Brkan 2000. godine.

Ipak, Pliva, kao tvornica lijekova, prednost je davala farmaceutskim i kemijskim proizvodima i Cedevita je trebala biti tek sporedni dodatak u paleti njihova sporednog biznisa – proizvodnji dječje zamjenske hrane i dodataka prehrani. Tako se u tim početnim godinama nije baš previše ulagalo ni u posebne pogone za njezinu proizvodnju, niti ih se osuvremenjivalo, kao što je to bilo u segmentu proizvodnje lijekova, gdje su išli ukorak sa svjetskim standardima.

– I Cedevitu sam, poput drugih sličnih farmaceutskih proizvoda, primjerice Peperminta, Superminta, Cedevita granula, reformulirao kao radni zadatak prema sugestijama marketinga, a ograničenja su bila tehnološke prirode jer Plivi to nije bio primarni proizvod, prisjetio se jednom magistar Stanković.

Pogon Cedevite bio je u odjelu Prehrane čija povijest pak seže do 1929. godine, kad je na Borongaju švicarski kemičar Albert Wander otvorio pogon za proizvodnju dječje hrane i dijetetskih

preparata Ovomaltine. Ime je nastalo od dvaju glavnih sastojaka – jaja (*latinski: ovum*) i slada (*engleski: malt*), a pod ovim imenom švicarska tvrtka i danas uspješno posluje.

Nakon Drugog svjetskog rata hrvatska je podružnica nacionalizirana i 1947. nastala je Jugodietetika koja je proizvodila zamjenska mlijeka i hranu za dojenčad, a kako je rasla proizvodnja tako su se širili i pogoni. Sve do 1969. godine, kad se tvornica pripojila Plivi i pridružila odjelu Prehrane koja je iznimno uspješno poslovala upravo zahvaljujući zamjenskoj hrani za novorođenčad, koje dotad nije bilo u dovoljnim količinama. I baš je te godine pridodan još jedan novi proizvod – Cedevita.

Prvo pakiranje Cedevite iz 1970. godine

Granule za vitaminski napitak dobile su konačnu verziju nakon godina pokušaja i testiranja organoleptičkih svojstava. Pokušavao se dobiti okus što sličniji pravom soku od naranče, a Stanković je sam testirao napitak dok nije dobio ono što se njemu najviše svidjelo. Marketingu je preostalo samo da se pobrine za što bolju promociju.

Iduće godine, dakle 1970., krenula je i proizvodnja. Prve količine bile su, za današnje pojmove, zanemarivo male. Proizvodila se na samo jednom stroju kapaciteta oko 20 tona godišnje. Za većim količinama i nije bilo potrebe jer je proizvod bio potpuno nov i prodavao se isključivo u ljekarnama. Granule Cedevite kupovale su se u pakiranjima od 200 grama s preciznim uputama za doziranje i žličicom za 5 grama po dozi i kako se preporučalo – smjelo ih se piti samo jednom na dan. Već je tada na smeđoj staklenoj bočici s crnim zatvaračem, upakiranoj u narančastu kutiju, istaknuto da Cedevita ne sadržava umjetna bojila te da se čašom napitka unose vitamin A, D, C i pet vrsta vitamina B. Godinu dana kasnije Pliva počinje i s proizvodnjom tvrdih četvrtastih istoimenih bombona.

S vremenskim odmakom Stanković je objasnio zašto je Cedevita postigla tako velik uspjeh.

Pogon Ovomaltinea u Borongaju – mjesto gdje se proizvodila Cedevita

– Svijest o potrebi unosa vitamina C i vitaminska 'histerija' između 1965. i 1970., kao i počeci afirmacije nutricionističke struke sigurno su pridonijeli uspjehu Cedevite. Ali nikad zbog toga nisam dobio ikakva posebna priznanja, pa ni kasnije kad je Cedevita 80-ih postala komercijalni proizvod koji se plasirao u slobodnu prodaju. O uspjesima sam samo čitao u novinama ili u tvorničkim biltenima. U socijalizmu su me smatrali drugorazrednim farmaceutom, rekao je Stanković koji je bio i ostao skroman i tih do kraja života.

U Plivi je proveo cijeli radni vijek i dočekaio mirovinu 1992. godine.

- Meni dovoljno, odgovorio je na pitanje koliko su ga se često sjetili.
- Dva puta sam davao intervju – jednom za jedan dnevni list i jednom za jedan tjednik.

Nakon umirovljenja živio je od prosječne mirovine, u zagrebačkom kvartu Voltino, tek na desetak minuta šetnje do tvornice u kojoj je proveo 33 i pol godine. U slobodno vrijeme veselje mu je bilo otići u vikendicu u Martinišće nadomak Zaboka.

Kad se Cedevita počela prodavati u trgovinama, bila je toliko uspješna da je dobila i svoje kopije, pa je Pliva čak sredinom 90-ih vodila spor zbog kopiranja protiv jednog makedonskog proizvođača.

Nakon što je je 2001. godine prodala Cedevitu Atlantic grupi, ovaj najpopularniji napitak proizveden u Hrvatskoj dobio je nov zamah. Nova, modernija pakiranja, proširena ponuda i dodatni okusi osigurali su Cedeviti uspješnu budućnost. Kasnija tržišna istraživanja pokazala su da je upravo Stankovićev izum bio treći najjači hrvatski brend u državama bivše Jugoslavije. Stanković je na sve to gledao blagonaklono.

– Novi vlasnik prema meni nema nikakvih obaveza; živim od mirovine koja iznosi 4.000 kuna, i to je sve. Ne želim više razmišljati jesam li trebao u svojoj firmi biti bolje tretiran, jesam li od Grada ili države trebao dobiti kakvo priznanje, ta su vremena iza mene. Iz Plive su me jednom pozvali na proslavu 25. obljetnice tvrtke i uručili mi povelju, ispričao je novinarima četiri godine prije smrti.

Rekao je i da se na mirovinu odlučio nakon što je shvatio da se u Plivi njegove ideje o novim proizvodima više ne cijene i ne prihvaćaju.

Razvoj svijesti o važnosti vitamina C pridonio je uspjehu Cedevite

– Da sam živio negdje na Zapadu, vjerojatno bih imao unosan menadžerski ugovor i dobro bi me marketinški iskoristili, ali u socijalizmu smo svi bili 'jednaki', a Pliva je pak imala vrlo zatvorenu poslovnu politiku. Iako, od Cedevite je tvornica mogla samo profitirati, rekao je. I bio je u pravu.

U proljeće 2001. Pliva je odlučila prodati pogon Prehrane i između moćnih konkurenata – slovenske Kolinske, Podravke i Coca-Cole – najbolju ponudu dao je Emil Tedeschi i Atlantic grupa. Preuzeo je Prehranu za tadašnjih 50.000.000 DEM (danas bi ekvivalent toj svoti bilo oko 120.000.000 eura), iako mu Cedevita nije bila u fokusu. Kako je jednom ispričao, bio je zainteresiran samo za dječju hranu Vivera, ali je Pliva prodavala odjel Prehrane pa tako i Viveru u paketu sa svim drugim proizvodima. Kad je vidio podatke o Cedeviti, Tedeschi je fokus interesa prebacio na napitak. Ali da bi namaknuo novac, morao je Viveru prodati njemačkom Hippu. Danas Hipp u pogonu u Glini i dalje proizvodi Viveru, povećao je broj zaposlenih i proširio opseg proizvodnje te uspješno posluje kao najjača tvornica dječje hrane u regiji.

– U tom trenutku mnogi su mi kolege govorili da je Cedevida zastarjeli brend koji pripada povijesti, no imali smo viziju. Rebrandirali smo Cedevidu, dobila je nov imidž, a zadržala prepoznatljivost, i kupci su i dalje uz nju emotivno vezani. Od Maribora do Ohrida doživljavaju je kao svoju. Zato su danas moji kolege promijenili mišljenje i pitaju me koji idiot mi je prodao Cedevidu?!, rekao je Tedeschi prije nekoliko godina.

Već 80-ih, nakon što je Stankovićev izum dospio u široku potrošnju, proizvodnja se udeseterostručila. I danas se uspješno prodaje i u nekim zapadnoeuropskim zemljama, a moglo je se naći i na policama u SAD-u i Kanadi. Ipak, Stanković nije u Plivi uživao naročit status. O tome je progovorio također 2008. za Jutarnji list.

– Tu si da nešto izumiš, pa ti izumi, otprilike je bio poslovni moto tvrtke koja nije imala pretjerano sluha za promociju svog kadra. Partijsko rukovodstvo dugo je osporavalo moj rad nazivajući me ispodprosječnim farmaceutom. Tek nakon niza žalbi dobio sam status samostalnog istraživača – rekao je Stanković 2008. godine iako je u periodu dok je Cedevida d.o.o., odnosno tadašnji Program prehrane, bio dio Plive, istraživačko-razvojni odjel je bio najbrojniji i činilo ga je 25 zaposlenih.

Međutim, u *Povjesnici Plive*, raskošnom izdanju monografije objavljene 1996. godine povodom 75. godišnjice tvrtke, nema ni jednog jedinog retka o Martinu Stankoviću, ni o Cedevidi koja se u ovoj tvornici proizvodila 30 godina. I ta činjenica govori više od tisuću riječi kako su se u toj tvrtki odnosili prema 'tati Cedevidi'.

Ovaj novinarski projekt ostvaren je u okviru financijske potpore novinarskim radovima Agencije za elektroničke medije u okviru projekta poticanja novinarske izvrsnosti i slobodan je za korištenje i prenošenje.

Paula Bobanović
